

Fotograferen vrouwen anders dan mannen?

In deze aflevering onder meer aandacht voor een boek waar reikhalzend naar uitgekeken is door fotoboekliefhebbers: het derde deel van 'The Photobook : A History' van Martin Parr en Gerry Badger.

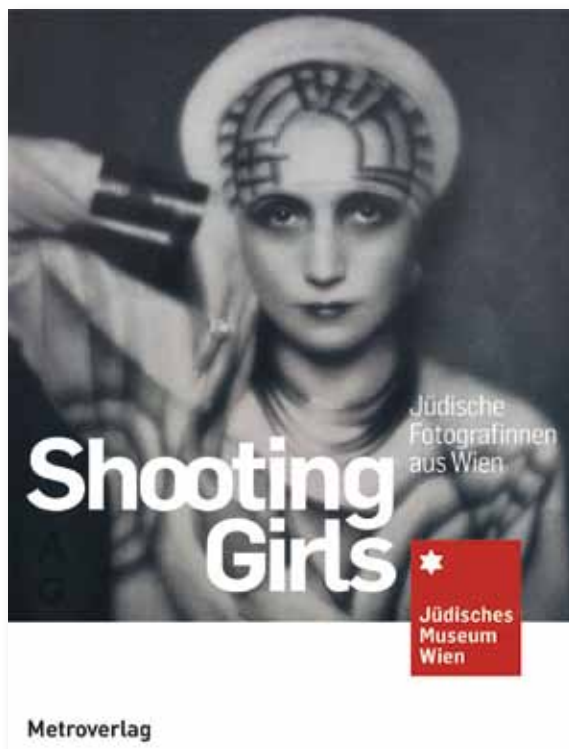
Fotograferen vrouwen anders dan mannen? Die vraag komt af en toe bij me op als er een boek verschijnt waarin uitsluitend werk van vrouwelijke fotografen is opgenomen. Zo ook bij het boek 'Vienna's Shooting Girls – Jüdische Fotografinnen aus Wien'. Zoals het tweede deel van de titel al aangeeft, gaat het hier om werk van joodse fotografes, en dan met name uit de periode van vóór de Tweede Wereldoorlog. Er zitten bekende namen bij zoals Lisette Model en Maria Austria, fotografes die nazisme en antisemitisme ontvluchtten en in de VS, respectievelijk Nederland terechtkwamen. Maar de meeste fotografes in dit overzicht zijn hier nauwelijks of niet bekend. Veel aandacht krijgt het werk van Dora Kallmus die onder de naam Madame d'Ora een uiterst succesvolle fotostudio runde in Wenen. Zij publiceerde in diverse grote geïllustreerde bladen en mocht vele acteurs en actrices en andere beroemdheden tot haar klanten rekenen. Ook modefotografie behoorde tot haar

specialiteiten. In 1927 emigreerde ze naar Parijs waar ze eerder al een filiaal had geopend. De Duitse inval maakte er een eind aan. Slechts door onder te duiken wist ze de oorlog te overleven. Naast Madame d'Ora blijkt Trude Fleischmann een interessante fotografe. Ook zij ontvluchtte haar geboorteland en werkte ondermeer bij Vogue in de VS.

■ Vienna's Shooting Girls – Jüdische Fotografinnen aus Wien
Metroverlag
ISBN 978-3-99300-089-9
Prijs €27,90

'Licht, ruimte en compositie zijn belangrijk voor het maken van een goed beeld. Maar het blijft koud en leeg, blijft een stuk papier als ik niet als mens het te fotograferen 'jij' herkend heb'. Dit schrijft Herlinde Koelbl in het voorwoord van haar boek 'Mein Blick'. Dit fraaie overzichtswerk kwam in 2009 uit bij gelegenheid van

een retrospectief. Naar aanleiding van een nieuwe grote tentoonstelling verscheen onlangs de vijfde druk. Koelbl hoort sinds de jaren tachtig tot de bekendste Duitse documentaire fotografen. Ik maakte voor het eerst kennis met haar werk door het boek 'Feine Leute' (1986). Dat boek bevat een ruime selectie van foto's die de fotografe tussen 1979 en 1985 maakte van rijke mensen tijdens allerlei party's en andere bijeenkomsten, van modeshow tot operapremière en van staatsbanket tot kunstveiling. Uiteraard is de titel cynisch bedoeld, want Koelbl prikt met haar camera door de mooie schijn heen en zet de rijken niet zelden te kijk. Wat dat betreft kan ze beschouwd worden als een voorloper van Martin Parr, zij het niet in kleur maar in zwart-wit. Bij Koelbl, die ook schrijft en filmt, staat de mens altijd centraal. 'Liefde, hebzucht, haat, geloof, angst, macht, seksualiteit en dood'. Daar gaat het haar steeds om bij de diverse langlopende projecten die ze in de loop der jaren – naast opdrachtwerk – uitgevoerd heeft. 'Mein Blick' is opgebouwd rond thema's als 'behuizingen' en 'lijfelijkheid' en volgt voor een deel ook de lijn van diverse boeken die Koelbl gepubliceerd heeft, waaronder 'Jüdische Portraits' en 'Spuren der Macht'. Voor wie nog nooit

iets van haar werk gezien heeft, biedt 'Mein Blick' een uitstekende introductie.

- Herlinde Koelbl
Mein Blick – Fotografien 1976-2009
Steidl
ISBN 978-3-86521-976-3
Prijs € 34,-

De eerste keer dat ik een boek van William Eggleston zag, vond ik er niet bijster veel aan. Het is een van die fotografen die ik pas in de loop van de jaren heb leren waarderen en bewonderen. Iets dergelijks heb ik ook met het werk van Guido Guidi, dat trouwens soms aan dat van Eggleston doet denken. De Italiaanse landschaps- en architectuurfotograaf werd onder meer bekend door zijn boek 'A New Map of Italy' (2011). Hij geeft daarin een beeld van zijn geboorteland dat bijna het tegendeel is van wat we in koffietafelboeken en toeristische folders tegenkomen: onbestemde plekken, saaie huizen, soms wat mensen, lege interieurs, verre van schilderachtige stukjes landschap. Maar de enigszins ongreepbare manier waarop hij deze onderwerpen vastlegt – met een 8x10 camera – geeft ze een aparte

lading. Kleuren spelen daarbij een minstens zo grote rol als compositie. Minder geboeid ben ik vooralsnog door Guidi's nieuwe boek 'Veramente'. Misschien komt dat ook omdat het om een overzicht gaat van pakweg veertig jaar werk. Hoewel er ook diverse foto's in staan die me sterk aanspreken, blijft het voor mij te veel een verzameling, mist het de samenhang van 'A New Map of Italy'. Het prachtig uitgevoerde boek is gepubliceerd bij gelegenheid van een rondreizende tentoonstelling die deze zomer ook Nederland aandoet: van 14 juni tot en met 7 september is ze te zien in Huis Marseille. Het zou wel eens kunnen dat de ongetwijfeld op grotere formaat gedrukte foto's beter aan de muur tot hun recht komen dan in het boek. Dat was vorig jaar ook het geval tijdens het Fotofestival Knokke-Heist waar Guidi de eerste Pix Sea Oeuvre Award won.

- Guido Guidi: Veramente
MACK
ISBN 978-1-907946-60-8
Prijs € 45,-

Marco van Duyvendijk en Xiaoxiao Xu publiceerden vorig jaar het ook hier besproken boekje 'Love Doll Factory'. Met nadruk schrijf ik 'boekje' omdat het niet groter is dan een schrift. Van Duy-

vendijk meldt dat hij meer van dat soort 'schriftjes' wil uitgeven over 'op zichzelf staande onderwerpen: kleine wereldjes, persoonlijke verhalen, verrassende locaties'. Inmiddels heeft hij er al twee nieuwe uitgegeven, 'Riko' en 'SMA Negeri 1', wederom in eigen beheer. Het zijn smaakvol vormgegeven boekjes. Biedt 'SMA Negeri 1' een portret van een succesvolle Indonesische middelbare school en haar leerlingen, in 'Riko' draait het om de gelijknamige Butoh-danseres die Van Duyvendijk in Kyoto ontmoette. Butoh is een moderne, experimentele dans die, mede geïnspireerd door het Duits Expressionisme, na de Tweede Wereldoorlog ontstaan is in Japan. Er zijn allerlei vormen en stijlen. Van Duyvendijk laat zien hoe Riko eerst haar gezicht en benen wit maakt – een essentieel onderdeel van haar make-up – en hoe ze vervolgens in een studioruimte danst en buiten in de natuur. Niet de expressieve houdingen maar de verstilling lijken te overheersen. Naar mijn idee loont het onderwerp zich eerder voor video dan voor fotografie.

- Marco van Duyvendijk
'Riko' en 'SMA Negeri 1'
Oplage 500 exemplaren
Prijs € 17,- per titel
Te bestellen via
www.marcovanduyvendijk.nl

The Photobook III (1)

Vooraf fanatieke verzamelaars hebben er lang naar uitgekeken maar nu is het er dan toch, deel 3 van 'The Photobook: A History', hét internationale naslagwerk van bijzondere foto boeken, geselecteerd en beschreven door Martin Parr en Gerry Badger. De eerste twee delen kwamen uit in 2004, respectievelijk 2006. Sindsdien is er een enorme hoeveelheid nieuwe foto boeken gepubliceerd, maar deel 3 beperkt zich absoluut niet tot die categorie. De ruim tweehonderd boeken die een plaatsje kregen, bestrijken voornamelijk de periode na de Tweede Wereldoorlog. Dat er niettemin veel recente titels bij zitten, heeft niet op de laatste plaats te maken met digitale ontwikkelingen waardoor het gaandeweg steeds makkelijker wordt om zelf foto boeken te produceren buiten uitgeverijen om. Ook de mogelijkheden van financiering via crowdfunding spelen een rol. Bovendien beschouwen steeds meer fotografen het foto boek als hét medium om hun werk te laten zien. Een en ander zegt uiteraard nog niets over de kwaliteit. Het blijft zoeken naar de krenten in de pap en daarvoor zijn Parr en Badger goede gidsen, hoe subjectief hun keuze natuurlijk ook is. Deel 3 heeft een thematische opzet en behandelt de boeken in de volgende categorieën: propaganda, protest, lust, maatschappij, plaats, conflict, identiteit, herinnering en het fotografisch medium zelf. Voor elke foto boekenverzamelaar is het een feest om alleen al door het boek te dwalen, niet op de laatste plaats benieuwd naar de boeken in eigen bezit die ook een plaatsje hebben gekregen in wat toch wel als een soort eregalerij beschouwd mag worden. Maar minstens zo aantrekkelijk is het om tal van boeken te ontdekken waarvan je zelfs het bestaan niet wist. Vanwege het belangwekkende karakter van deze publicatie wil ik er ook in een volgende aflevering van deze rubriek op terugkomen. Niet op de laatste plaats om de schijnwerper te richten op het aandeel van Nederlandse en Belgische fotografen.

- The Photobook: A History, Volume III. Door Martin Parr en Gerry Badger.
Phaidon. ISBN 978-0-7148-6677-2. Prijs £ 59.95

Het is niet gemakkelijk om tijdens live concerten van popgroepen sterke foto's te maken. Tenzij je het vanaf het podium mag doen – althans, dat helpt. Maar meestal moet het vanuit de zaal en de lichtsituatie is doorgaans problematisch. Ik moet daar onwillekeurig aan denken als ik het boek 'Beauty lies in the Eye' van Catherine Ceresole doorblader. Het boek bevat op de eerste plaats tal van foto's die de Zwitserse fotografe in de jaren tachtig in New York maakte van groepen uit de scene van punk, new wave en andere avant-garde muziek. Denk daarbij aan groepen en muzikanten als Sonic Youth, Lydia Lunch, Glenn Branca, The Golden Palominos en The Beastly Boys. Maar ook grootheden als John Cale, Nick Cave en Lou Reed passereren de revue. De meeste foto's zijn in zwart-wit. Fotografisch gezien boeit het werk me niet erg. Fotografie is hier toch voornamelijk een middel om iets vastgelegd te hebben. In dat opzicht is het boek natuurlijk weer wel interessant: het biedt een stukje visuele geschiedenis van een specifiek segment uit de popmuziek. Maar het is niet allemaal oude geschiedenis. Kijk alleen al naar Arto Lindsay die Ceresole voor de eerste keer in 1982 fotografeerde in New York en twee jaar terug weer in haar geboorteland tegen het lijf liep.

- Catherine Ceresole:
Beauty lies in the Eye
Christian Marclay e.a. (t)
Edition Patrick Frey
ISBN 978-3-905929-43-0
Prijs € 62,-

De Marius van der Sandt Stichting is genoemd naar een Nijmeegse natuurfotograaf die op 20-jarige leeftijd verongelukte tijdens een cursus paragliden in Turkije. De stichting stelt zich ten doel om jonge, beginnende natuurfotografen te ondersteunen. In het kader daarvan heeft ze in samenwerking met het Natuurfotografen Verbond Nederland een boek uitgegeven dat tevens gezien kan worden als een hommage aan Marius van der Sandt. Naast werk van professionele natuurfotografen als Frans Lanting, Joris van Alphen, Theo Bosboom en Jan Vermeer, bevat de publicatie een keuze uit de foto's die Van der Sandt zelf gemaakt heeft, met name in diverse nationale parken van de VS. Hoewel zijn foto's vooral landschappen betreffen, wilde de jonge fotograaf zich gaan specialiseren in dieren, net zoals de door hem zeer bewonderde Lanting. 'Landschappen zijn ook erg leuk en mooi', schreef hij in 2004, 'maar ik vrees dat de mogelijkheden om daar nieuwe en bijzondere dingen in te doen erg beperkt zijn'. Hij schreef dit aan zijn moeder, de drijvende kracht achter de stichting die trouwens dit jaar ook voor het eerst een beurs wil toekennen aan een jonge, veelbelovende natuurfotograaf.

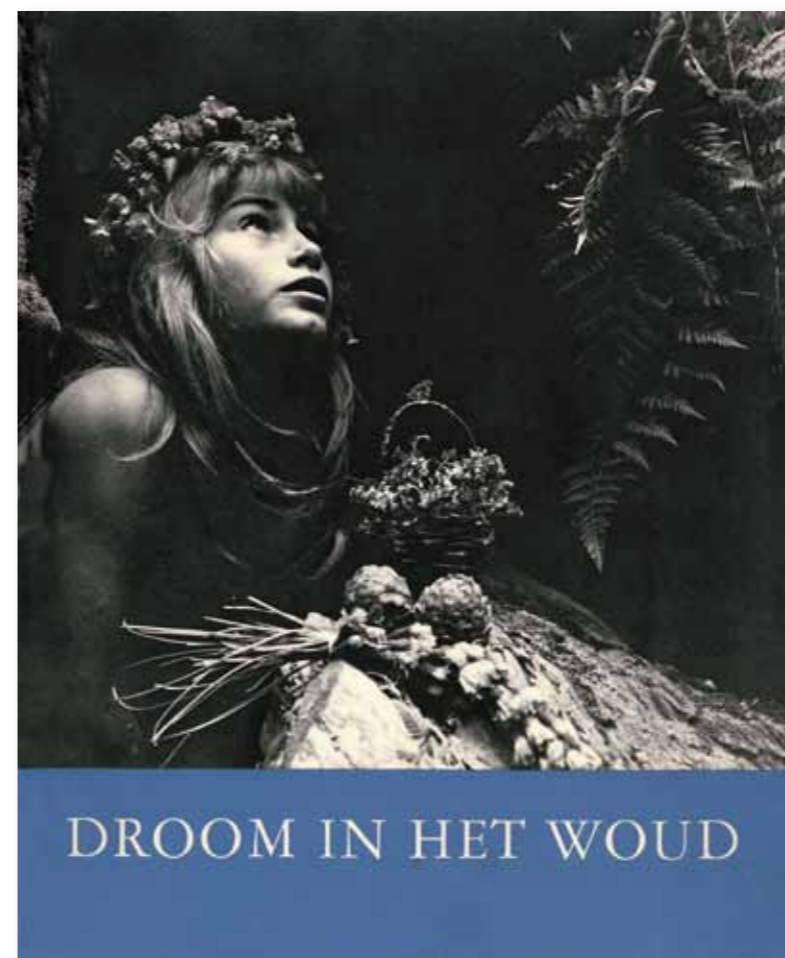
■ **Oog op de natuur – Over passie in de natuurfotografie**
Marius van der Sandt Stichting
ISBN 978-90-9028047-9
Prijs € 29,95

Ook voor Sonja Braas is de natuur de belangrijkste inspiratiebron. Maar zij is er niet op uit de schoonheid zo realistisch mogelijk weer te geven, zoals gewone natuurfotografen en figuratieve schilders dat doen. Natuur lijkt bij haar eerder het medium bij uitstek om gevoelens te uiten en om een eigen nogal sombere, dreigend ogende esthetiek te creëren. Wat dat betreft doet ze eerder denken aan een landschapsschilder uit de Romantiek - maar dan wel een die afstandelijk en beredeneerd te werk gaat. Dat haar beelden er vaak kunstmatig uitzien, is niet zo vreemd als je bedenkt dat die slechts ten dele gebaseerd zijn op foto's van echte landschappen. In feite zit je in veel gevallen naar een door de kunstenaar zelf gemaakte maquette te kijken. Het boek 'So far' geeft aan de hand van vier series een overzicht van haar oeuvre. Braas maakt C-prints in grote formaten. Dat formaat is, denk ik, essentieel en uiteraard niet te imiteren in boekvorm. Wellicht dat het werk me meer zou aanspreken in een grote ruimte, bijvoorbeeld in een museum.

■ **Sonja Braas**
So Far
Stephan Berg en Diana Edkins (t)
Hatje Cantz
ISBN 978-3-7757-3646-6
Prijs € 38,-

'De uitgeverij 'xpublishers' streeft ernaar om hoge kwaliteit publicaties met originele content te produceren in samenwerking met professionals en kunstenaars in fotografie, ontwerp, illustratie, literatuur, poëzie, video, redactie en journalistiek'. Aldus een tekst op de website van de Amsterdamse uitgeverij xpublishers. Een mooi voorbeeld van wat men zoal beoogt is de fraaie heruitgave van 'Droom in het woud' van Ata Kandó. 'Droom in het woud' verscheen in 1957 en hoort tot de klassieke Nederlandse fotoboeken uit de tweede helft van de vorige eeuw. De van oorsprong Hongaarse fotografe, de eerste echtgenote van Ed van der Elst, maakte het boek samen met haar kinderen. Je zou het een fotosprookje kunnen noemen. Tegenwoordig is het een prijzig

collector's item. De nieuwe publicatie betreft een eenmalige fac simile uitgave in een oplage van duizend exemplaren. Niet veel, want er zal ook internationaal wel belangstelling voor zijn. Goed daarom dat er een apart katern ingelegd is met een Engelse én Hongaarse vertaling van de boektekst.

■ **Ata Kandó: Droom in het woud**
Fac simile uitgave door xpublishers
Prijs € 39,95 (via Ideabooks)

Het is al een tijdje geleden uitgekomen maar bij wijze van nagekomen bericht wil ik er toch graag nog even aandacht aan besteden: 'Yonder' van Marnix Goossens. Hoe je die titel zou moeten vertalen, weet ik niet. Maar misschien komt 'daarginds' het dichtst bij de stillevnachtige interieurfoto's die in dit merkwaardige boek de revue passeren. In het werk van Goossens is een hoofdrol weggelegd voor de natuur - althans wat

wij mensen daarvan maken, vaak niet veel meer dan surrogaatnatuur. Dat soort huis-tuin-en-keuken-natuur tref je ook in 'Yonder'. En dan met name op foto's van een stuk behang waarop planten, bomen of een compleet berglandschap afgebeeld staan. Ook echte(?) of plastic bloemen komen in beeld, soms achter dik bobbelig glas, wat een schilderachtig effect oplevert. Maar het is niet allemaal natuur wat de klok slaat. Want Goossens heeft ook een goed oog voor lelijke of eigenaardige plekken die je in oudere huizen tegen kunt komen. Plekken die bijvoorbeeld laten zien hoe de niet te handige doe-het-zelver iets in elkaar geknutseld of weggemoffeld heeft. Zo kan ook een knullig betegeld hoekje de pure schoonheid van een abstract schilderij krijgen door er een stuk van uit te lichten. Het boek is prachtig uitgevoerd naar een grafisch ontwerp van Remco van Bladel. Wel denk ik dat er strenger geselecteerd had moeten worden. Daardoor zou een

herhaling van zetten te voorkomen zijn geweest en zouden de beelden vermoedelijk ook meer op elkaar zijn gaan werken. Ook is me niet duidelijk wat de tekst toevoegt aan het geheel.

■ **Marnix Goossens: Yonder**
Maria Barnas (t)
Roma Publications
ISBN 978-94-91843-01-3
Prijs € 35,-

Verder verschenen onder meer:

- **Juriaan Schrofer (1926-1990)** – grafisch ontwerper, fotoboeken-pionier, art-director, docent, kunstbestuurder, omgevingskunstenaar. Door Frederike Huygen. Valiz. ISBN 978-90-78088-69-1. Prijs € 39,90
- **Martijn van de Griendt. Forever Young.** Uitgave in eigen beheer. ISBN 978-90-813416-4-6. Prijs € 24,50
- **Janus van den Eijnden. Vechters/Fighters.** Uitgave in eigen beheer. ISBN 978-90-9027949-7. Prijs € 30,-
- **Trine Sondergaard. Stasis.** Hatje Cantz. ISBN 978-3-7757-3780-7. Prijs € 45,-
- **Jeff Wall in München.** Schirmer/Mosel. ISBN 978-3-8296-0657-8. Prijs € 39,80
- **Kathryn Cook. Memory of Trees.** Kehrer. ISBN 978-3-86828-441-6. Prijs € 39,90

Meer hierover in een volgend nummer van De FOTOgraaf. ■